

from the implementation of the investment project. It is their calculation, first and foremost, points to the economic efficiency of the investment project.

Results. The proposed system will allow you to quickly get a primary assessment of the economic efficiency of investments in projects, lead to greater efficiency in managing the company's investment activities.

Originality. In addition to the economic effect, one can achieve a specific and environmental effect in implementation of an investment project. Therefore, there should be an assessment based on these criteria.

Conclusion. It is also necessary to develop market-based software products, taking into account the setting targets made above and international practice of estimating cash flows and selecting discount rates, depending on research objectives. If there are any conflicting results of the calculations, the decision about the best choice for the optimal implementation of the project, must be taken in personnel management, not forgetting about development strategies and projects.

Keywords: Internal Rate of Return (IRR), Net Present Value (NPV), investment project, economic efficiency, cash flows, discount rate.

Одержано редакцією: 01.11.2017
Прийнято до публікації: 13.12.2017

УДК 336.717.061

ЩЕРБАТИХ Денис Володимирович,
к.е.н., доцент кафедри економіки, фінансів, обліку і аудиту, Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет», м. Черкаси, Україна
professorcherkasy@gmail.com

ПОЗИТИВНІ І НЕГАТИВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Виявлено основні засади, що сприяють залученню іноземного капіталу та розширення ресурсної бази банківського сектору України. Подано порівняльну характеристику показників діяльності банків в Україні. Проаналізовані активи банків іноземних банківських груп в Україні. Визначені основні позитивні і негативні фактори впливу іноземного капіталу на банківський сектор України. Розкрито ключові проблеми функціонування банківської системи України. Запропоновано основні пропозиції та шляхи їх реалізації щодо вдосконалення банківської системи України.

Ключові слова: банківська система України, іноземний капітал, активи банків, кредити банків.

Постановка проблеми. Прихід іноземних інвесторів призводить до появи нових ризиків у діяльності банківської системи. Однією з причин входження іноземних інвесторів у вітчизняну економіку є освоєння нових ринків банківських послуг, що породжує високий рівень конкуренції та низький рівень прибутковості. Це змушує банки шукати нові, менш насичені ринки, з більш високим рівнем прибутку. Банківські установи з іноземним капіталом не будуть зацікавлені у розвитку конкурентоспроможності вітчизняних виробників, а сконцентруються переважно на фінансуванні споживчих кредитів, метою яких є купівля закордонної продукції (автомобілів, техніки і т.д.). Таким чином банки будуть фінансувати розвиток зарубіжних, а не вітчизняних виробників. Тому прихід зарубіжних банків пов'язаний із збільшенням ризикованості вітчизняної банківської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У переліку вітчизняних науковців, які приділили увагу вирішенню питання впливу іноземного капіталу на банківський сектор України є: Л. Хомутенко, В. Стуков, М. Нежурін, А. Мещеряков, В. Коваленко, А. Єпіфанов, Т. Смовженко.

Мета та завдання дослідження – визначити основні позитивні і негативні фактори впливу іноземного капіталу на банківський сектор України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі налічується понад 100 країн, у яких введено ті чи інші обмеження доступу іноземних банків на внутрішні ринки банківських послуг. Безумовно, входження іноземних банків у банківську систему України, спричинене глобалізацією та інтеграцією, є об'єктивно необхідним процесом, що сприяє припливу капіталу, пожвавленню ринкової конкуренції, поліпшенню банківського обслуговування. Водночас цей процес не позбавлений певних ризиків, наприклад, загрози втрати вітчизняними банками власних позицій на валютному ринку України [1].

На початку 2017 року з історично найвищим збитком, банківський сектор вийшов на прибуткову діяльність, отримавши 5.1 млрд. грн. прибутку в I кварталі [2]. Більше половини цієї суми – результат банків із державним капіталом, який згодом може бути нівельований деформуванням резервів за активними операціями. Операційна ефективність сектору поліпшилась: показник CIR (cost to income ratio) у I кварталі склав 49% проти 58% у 2016 році. Чистий комісійний дохід помірно виріс завдяки збільшенню попиту на банківські послуги. Водночас, зростання чистого процентного доходу в основному було спричинено зниженням процентних витрат за депозитами. Більшість відрахувань до резервів на покриття ризиків за результатами діагностичного обстеження вже зроблено минулого року. Тому у I кварталі 2017 року відрахування до резервів скоротилися до 6.3 млрд. грн. у порівнянні з 11.3 млрд. грн. за аналогічний період минулого року.

На сьогодні іноземний капітал в Україні представлений 23 країнами. Найбільшу частку в загальній сумі становить капітал Кіпру (20,3 %), Австрії (20,3 %), Франції (12,3 %), Росії (9,7 %), Нідерландів (8,2 %), Польщі (7,9 %), Швеції (6,1 %) [2].

Зростання частки іноземного капіталу в банківському секторі України обумовлене прийнятими рішеннями щодо європейської інтеграції України і скасуванням низки обмежень щодо доступу іноземного капіталу до банківського сектору – у 2006 році було прийнято зміни до Закону «Про банки і банківську діяльність» у частині надання іноземним банкам права відкривати свої філії на території України, а також пошуком інвестицій для підтримки ліквідності вітчизняних банків [3].

За даними Національного банку [2], фінансовий результат діяльності банків іноземних банківських груп в Україні станом на 01.01.2015 був на рівні збитку в розмірі 8576 млн. грн., станом на 01.01.2016 – збиток 42259 млн. грн. та станом на 01.01.2017 – збиток 22324 млн. грн. Проаналізувавши діяльність банків іноземних банківських груп на основі низки абсолютних та відносних показників та враховуючи фінансові результати 2016 р., можемо визначити рейтинг найбільш фінансово успішних банків на початок 2017 р.: ПАТ «Сітібанк» (прибуток 1 437 млн. грн.), АТ «Райффайзен Банк Аваль» (3 820 млн. грн.), АТ «ОТП БАНК» (962 млн. грн.), які впровадили низьковитратну модель інвестиційно-корпоративного банкінгу з високими ліквідністю і прибутковістю [2].

Також слід зазначити, що серед 10 найбільших банків за обсягом активів належать іноземним власникам, тож іноземні банки відіграють системоутворюючу роль з огляду на суттєву частку на банківському ринку.

За оцінками експертів [4;7;9], банки з іноземним капіталом працюють в Україні більш ефективно, ніж банки виключно з місцевим капіталом.

Крім того, масовий прихід іноземних банків як у країни Східної Європи, так і в Україну полегшив доступ дочірніх банків до дешевших ресурсів материнських банків та міжнародного ринку капіталу. Банки з іноземним капіталом, основною стратегією яких була орієнтація на максимізацію прибутковості, виявились у привілейованому становищі порівняно з українськими аналогами, що намагались збільшити свою ринкову частку.

Ще одним ризиком є вірогідність значного відтоку фінансових ресурсів з банків, що контролюються іноземними інвесторами в разі погіршення економічної та політичної ситуації, але через деякий час після кризового стану економіки іноземний капітал досить швидко повертається в країну і, як правило, використовується для покупки здешевлених за час кризових процесів банків-резидентів. Тому, кожного року кількість іноземного капіталу в статутному капіталі банків зростає (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика показників діяльності банків, 2013-2017 р.

	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.09.17
Кількість діючих банків	176	180	163	117	88
з них: з іноземним капіталом	53	49	51	51	38
у т.ч. із 100% іноземним капіталом	22	19	19	19	17
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	39,5	34	32,5	43,3	46,2
Активи банків	1127192	1278095	1316852	1254385	1250978
Загальні активи (не скориговані за активними операціями)	1267892	1408688	1520817	1571411	1722162
Пасиви	1127192	1278095	1316852	1254385	1250978
Капітал	169320	192599	148023	103713	167654
Зобов'язання банків	957872	1085496	1168829	1150672	1083324

Складено автором на основі [2]

Дослідження економічної ситуації в Україні в цілому та банківського ринку зокрема, показують, що присутність банків з іноземним капіталом у вітчизняній фінансовій системі відіграє ключову роль, відповідає інтересам розвитку вітчизняного банківського сектору, сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази банків. Слід зазначити, що за останній рік відбуваються суттєві структурні зміни в розрізі кількості банків з іноземним капіталом. Адже, частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків упродовж 2013-2017 рр. збільшилась на 6,7 %. Більшість вкладень Російської Федерації здійснена банками, майже повністю підконтрольними Кремлю. Українські дочірні банки російських гігантів найбільш активно працюють в сегменті кредитування корпоративного сектору (ВТБ Банк), але реалізують і роздрібний бізнес. Треба визнати, що російські дочірні банки належать до числа найбільш капіталізованих.

Таким чином, аналіз діяльності банків іноземних банківських груп в Україні в 2015-2017 рр. засвідчив посилення їх позицій як за абсолютними, так і за відносними показниками. Банки з іноземним капіталом за сукупністю активів представлені в табл. 2.

Таблиця 2

Активи банків іноземних банківських груп в Україні, 2015-2017 рр.

Назва	Власник	Станом на 01.01.15	Станом на 01.01.16	Станом на 01.01.17	Темп прир. %
ПАТ «Промінвест банк»	Росія (Уряд РФ)	52656224	41652330	34323896	-34,8
ПАТ «Укрсоцбанк»	UniCredit Bank Austria AG, Австрія/Альфа-груп	48258327	54219161	41800097	-13,4
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	Raiffeisen Bank International AG, Австрія	46859432	51239349	55999735	19,5
ПАТ «ВТБ Банк»	Банк ВТБ, Росія (Росмайно)	36502261	25616858	20640072	-43,5
ПАТ «Кредобанк»	РКО Bank Polski SA, Польща	6145251	8272284	11004498	79,1
АТ «Укрсиббанк»	BNP Paribas S.A., Франція	26336775	43418209	45367425	72,3
ПАТ «Ідея Банк	Getin Holding S.A, Польща	2899642	2787872	3356235	15,7
ПАТ «Альфа-Банк»	Alfa Group Consortium	36693914	42363131	38953914	6,2
АТ «ОТП Банк»	OTP Bank Plc, Угорщина	21505504	21154465	24831464	15,5
ПАТ «Сіті Банк»	Citigroup Inc., США	10545173	16085165	19459670	84,5

Складено автором на основі [2]

Поточна фінансова криза серйозно похитнула фінансову стійкість, кредитоспроможність та платоспроможність вітчизняних банків, чим зменшили дочірні банки іноземних материнських компаній, збільшивши свою конкурентоспроможність шляхом додаткової капіталізації. Уся група банків із іноземним капіталом досить стрімко примножувала обсяг активів упродовж 2014-2017 рр., які станом на 01.01.2017 р. становили 434544 млн. грн. та зросли на 107,1% порівняно з 2015 р. Частка активів у 2016 р. становила 34,7%, на початок 2017 р. була на рівні 35 %. Провідні позиції за обсягом сукупних активів з 10 досліджуваних банківських груп у 2015-2017 рр. займали АТ «Укрсиббанк», ПАТ «Сітібанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», постійно змінюючи лідера.

Найменший обсяг активів у досліджуваному періоді та постійна тенденція до їх скорочення і, відповідно, до скорочення капіталізації була притаманна ПАТ «ВТБ БАНК», ПАТ «Промінвестбанк», які фактично втратили свою вагомість у банківській системі. Проте у діяльності банку важливим фактором є не лише структура активів, а й кредити, надані банками України. Обсяги кредитування банківських груп в Україні за останні три роки наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Кредити банків іноземних банківських груп в Україні, 2015-2017 рр.

Назва	Станом на 01.01.15	Станом на 01.01.16	Станом на 01.01.17	Темп прир., %
ПАТ «Промінвестбанк»	38 500 679	31 853 866	27 155 978	-29,5
ПАТ «Укрсоцбанк»	32 490 498	36 403 808	23 452 606	-27,8
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	29 705 240	25 269 359	28 003 966	-5,7
ПАТ «ВТБ Банк»	29 285 964	16 957 037	12 684 054	-56,7
ПАТ «Кредобанк»	3 013 770	4 139 680	5 594 596	85,6
АТ «Укрсиббанк»	14 904 777	20 958 975	20 678 612	38,7
ПАТ «Ідея Банк»	2 207 241	2 208 527	2 425 216	10
ПАТ «Альфа-Банк»	25 609 183	27 462 754	25 629 498	0,1
АТ «ОТП Банк»	16 017 576	13 398 541	15 211 493	-5,0
ПАТ «Сіті Банк»	2 550 039	2 736 000	4 798 665	88,2

Складено автором на основі [2]

Загальна частка кредитів банків іноземних банківських груп (272721 млн. грн.) у загальному обсязі кредитів банків України в 2016 р. становила 38,2% та зросла порівняно з 2015 р. на 6,5 п. п., що свідчить про активну кредитну діяльність дочірніх банків на території України навіть тоді, коли вітчизняні банки скорочують кредитні операції через надвисокий ризик. Але в 2017 р. мало місце значне скорочення обсягів кредитування (падіння порівняно з 2015 р. – 8,3%), та станом на 01.01.2017 сума кредитів банків іноземних банківських груп становила 254 311 млн. грн. На початок 2017 р. найбільші обсяги кредитів надали: АТ «Райффайзен Банк Аваль» (28003 млн. грн.), ПАТ «Промінвестбанк» (27155 млн. грн.).

Для України внаслідок кредитного стиснення вкрай загострилась проблема ліквідності ринків і банків. Фактичні значення показників ліквідності у кризовий період мали досить високі, але нестабільні значення.

Слід також зазначити те, що, не зважаючи на постійні коливання, усі нормативи перевищували встановлену НБУ норму. Але наявність значних ризиків неповернення кредитів при кредитуванні реального сектору стримують банки у відновленні активних операцій. Так, якщо станом на 01.01.2015 р. вона зросла до рівня 13,5 %, станом на 01.01.2016 р. досягла показника в 22, 1%, а станом на 01.01.2017 сягнула межі в 24,2 %. І це лише офіційні дані, реальна картина може виявитись набагато страшнішою.

Переважає більшість кредитів, наданих юридичним особам, спрямовується в поточну діяльність, отже, інвестиційна складова економічного зростання є недостатньою.

Таким чином, ігноруючи факт зіткнення із великим діапазоном проблем на кредитному ринку та лояльності вкладників, за рахунок економічної допомоги материнських компаній банки з іноземним капіталом мають конкурентну перевагу, що проявляється у низькій ціні на кредитні ресурси і факт надання кредитів за кращими ставками.

Проаналізувавши структуру кредитів, наданих банками іноземних банківських груп у розрізі позичальників, можна зробити висновок, що банки хоча і не зменшували обсяги кредитування, але спрямовували кредитні ресурси більш надійним, перевіреним та платоспроможним позичальникам, якими виступають юридичні особи. Так, у 2015 р. частка кредитів, наданих юридичним особам, становила 79,1%, у 2016 р. – 80,4%, початок 2017 р. – 81,6%.

В цілому вплив іноземного капіталу на банківську систему України є досить багатогранним і суперечливим, а відповідно, може мати як позитивні, так і негативні наслідки, згруповані на рис. 1.

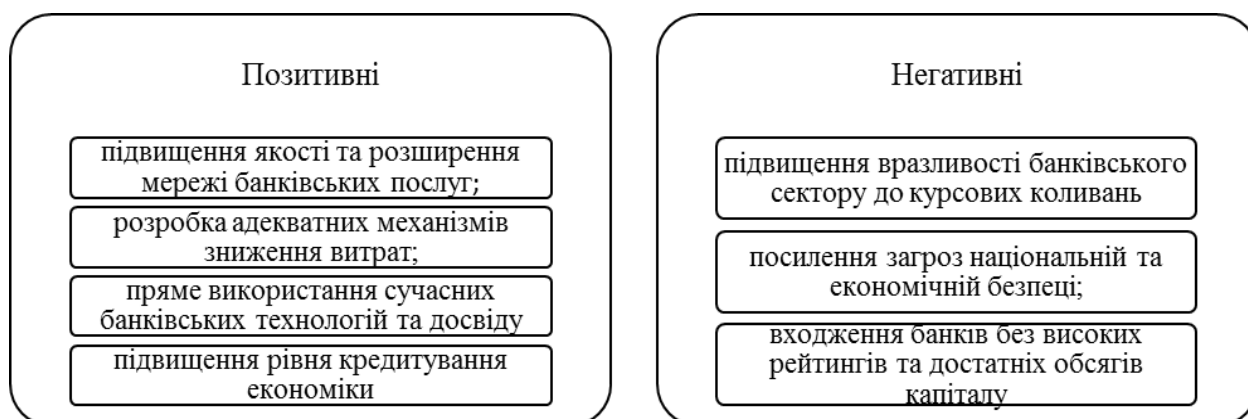

Рис. 1. Позитивні та негативні фактори впливу іноземного капіталу на банківський сектор України

Складено автором

Слід звернути увагу на те, що частка іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі вже перевищила 54%. Тому регулятору необхідно прийняти певні заходи щодо регулювання ситуації, яка склалася в банківській системі. З одного боку, раціональним є використання принципу національного режиму. Проте, оцінюючи недосконалість вітчизняного законодавства, а також деякі макроекономічні чинники, очевидним є той факт, що це сформує певні ризики для іноземних банків та мінімізує привабливість фінансового сектора для інвестицій в цілому, тому доцільним є принцип взаємності та консолідованого нагляду. Крім того, принцип взаємності надасть українським банкам, що виходять на зовнішні ринки, отримати інші умови діяльності в країнах-реципієнтах. Застосування принципу консолідованого нагляду дозволить здійснювати контроль за діяльністю іноземних банків.

Водночас слід зазначити, що прихильники приходу зовнішніх інвестицій у вітчизняну банківську систему [5;6;8 та ін.] наголошують на необхідності створення рівноправних умов для іноземних банків та їхніх філій без застосування обмежень і захисних бар'єрів щодо іноземного капіталу з метою забезпечення умов добросовісної конкуренції. Однак слід розуміти, що така «рівність» призводитиме до нерівності у конкурентній боротьбі на користь саме іноземних банків, оскільки вони мають більші можливості щодо доступу до значних обсягів ресурсної бази і надання ширшого асортименту послуг володіють кращими банківськими технологіями і рівнем менеджменту порівняно з вітчизняними банками. Зазначене вище сприятиме швидкому освоєнню ними значних та привабливих сегментів ринку, передусім валютного, і залученню кращих корпоративних клієнтів, витісненню вітчизняних банків у менш привабливі й більш

ризикові сфери малого бізнесу та обслуговування населення. За такої «рівності» вітчизняні банки не зможуть протистояти іноземним.

Слід погодитись з В. Стуковим, який зазначає, що нині банки з іноземним капіталом є активними учасниками конкурентної боротьби на вітчизняному фінансовому ринку, проте для подальшого підвищення інвестиційного потенціалу банківської системи України та її стимулюючої ролі в соціально-економічному розвитку країни потрібен системний підхід до регулювання доступу іноземного капіталу до вітчизняного банківського сектору. Україні необхідно покращити економічний та політичний стан, забезпечити відповідність усім стандартам ЄС, забезпечити стабільність банківського сектору [10].

Надмірній концентрації іноземних банків на одному з сегментів ринку банківських послуг із метою уникнення подальшої монополізації і диктату цін на банківські послуги варто протистояти шляхом нормування активів Національним банком України. Збільшення частки іноземного капіталу в банківському секторі повинно відбуватись поступово – у міру створення сприятливих внутрішніх умов та підвищення конкурентоспроможності. Особливу увагу слід приділяти зміцненню та подальшому розвитку банків з державним капіталом, розробці нормативно-правової бази щодо регулювання діяльності іноземних банків та чітких правил продажу банків з вітчизняним капіталом зарубіжним власникам. Реалізація таких заходів дозволить якщо не нейтралізувати, то хоч би мінімізувати негативні наслідки впливу іноземного капіталу на банківський сектор України, а також повною мірою скористатися перевагами такої присутності для подальшого розвитку національної економіки.

Враховуючи все викладене вище, слід окреслити наступні ключові недоліки функціонування банківської системи України:

1. Надвисока девальвація гривні внаслідок спаду в економіці та продовження військових дій у східному регіоні, низький рівень корпоративного управління зумовили системне погіршення якості кредитного портфелю банків.

2. Зростання рівня негативно класифікованої заборгованості змушує банки створювати значні резерви за активними операціями, що негативно впливає на рівень капіталізації банківських установ. Так, на протязі 2016 року банки здійснили сукупних відрахувань у резерви на суму 103 млрд. гривень. Це стало визначальним чинником повернення банківської системи до збитковості – за 2016 рік збитки банківського сектору склали майже 53 млрд. грн.

3. Втрата довіри населення до системи гарантування вкладів державою, адже Фонд гарантування виявився цілком нездатним покрити боргові зобов'язання по депозитам збанкрутілих банківських установ. Ця проблема потребує нагального вирішення, адже досвід незалежної України доводить, що після масової втрати збережень внаслідок розпаду Радянського Союзу пройшло більш ніж десять років до відновлення повноцінного функціонування банківської системи.

4. Низький рівень конкуренції з боку небанківських фінансових установ стримують потенційні можливості щодо фінансування реального сектора економіки. Так, після кризи 2009-2010 рр. можна відзначити наступні негативні тенденції розвитку небанківського фінансового сектора, які в останні роки лише були ще більше поглиблені:

- суттєво скорочені програми споживчого кредитування населення кредитними спілками;
- спостерігається розвиток кредитування населення ломбардами під надзвичайно високі проценти;
- практично відсутня система недержавного пенсійного страхування, що скорочує можливості забезпечення довготерміновими відносно дешевими ресурсами для подальшого інвестування у потреби реального сектора економіки;
- скоротилися програми інвестиційних фондів та фінансових компаній, які призначені забезпечувати високий рівень професійного управління фінансовими ресурсами, розміщуючи їх у надійні та високодохідні активи тощо.

5. Негайного вирішення потребує проблема забезпечення можливості кредитування аграрних підприємств, для яких проблема банківського кредитування є об'єктивною необхідністю покриття сезонних потреб у фінансових ресурсах. На сьогодні надходження кредитів в аграрний сектор майже припинились, що для сільгоспвиробників пов'язане із скороченням експортоорієнтованої галузі, а для банків – це втрата потенційно кредитомісткого сегменту економіки.

6. Зростання валютних ризиків для українських банків внаслідок наявності короткої відкритої валютної позиції та високого рівня доларизації є потенційною загрозою стійкості банківської системи як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі.

7. Вирішення проблеми накопичення негативно класифікованої заборгованості гальмує низка невирішених питань, зокрема у законодавчій сфері.

8. Інтенсифікації потребує процес реформування судової системи України та подолання корупції, зокрема у банківській сфері. Так, за наслідками суттєвого відтоку капіталу через банківську систему, зокрема НБУ не було створено жодного юридичного прецеденту.

9. Проблему створює висока монополізація банківської системи, зокрема концентрація капіталу в Приватбанку довела таку небезпеку.

10. Викривлення окремими банками статистичної звітності ускладнюють можливості оцінки реальних масштабів кредитування банками пов'язаних осіб.

Вказані проблеми посилюються несприятливими зовнішньоекономічними чинниками, зокрема світовою економічною кризою та посиленням через це всього комплексу економічних, соціальних та політичних проблем.

На нашу думку, для підвищення ефективності та вдосконалення функціонування банківської системи України, а також з метою усунення виявлених вище проблем, необхідно вжити низку заходів, які охарактеризовані в таблиці 4.

Таблиця 4

Основні пропозиції, щодо вдосконалення банківської системи України

<i>№</i>	<i>Пропозиція</i>	<i>Шляхи реалізації</i>
1	Підвищення якості та конкурентоспроможності	вдосконалення інструментарію регулювання ліквідності й перегляду нормативів ліквідності; планування заходів Національного банку щодо керування ліквідністю; спрямування зусиль на підтримання структурного дефіциту ліквідності; поліпшення системи видачі банківських депозитів; створення адекватних моделей прогнозування ліквідності банківської системи; забезпечення надійності банківських автоматизованих систем; створення умов для застосування електронних банківських технологій; стимулювання розвитку факторингу та лізингу; стимулювання банківського обслуговування малого та середнього бізнесу, населення; розвитку нових сегментів ринку банківських послуг.
2	Створення системи швидкого реагування на виникнення системного ризику	створення механізму оперативної оцінки стану банківської системи та механізму державної підтримки банківського сектора в разі виникнення несприятливого системного ризику; вчасна оцінка фінансового стану будь-яких банків України.
3	Покращення рівня капіталізації	залучення до банків додаткового акціонерного капіталу; удосконалення методики розрахунку обсягів і нормативів регулятивного капіталу та нормативів ризику; розробка банками планів підвищення рівня капіталізації; впровадження обов'язкового котирування та продажу банками власних акцій на відкритому фінансовому ринку; стимулювання капіталізації прибутку в банках

№	Пропозиція	Шляхи реалізації
4	Створення умов конкурентного співіснування іноземних та українських банків	надання пільгових умов та гарантування кредитів на інвестиційні проекти; зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних банків за рахунок чіткішого розподілу сфер діяльності та сегментів ринку.
5	Захист вкладів громадян	створення Міжбанківського фонду обов'язкового страхування банківських вкладів фізичних осіб, який матиме статус юридичної особи
6	Підвищення якості підготовки банківських працівників	враховуючи стрімкі зміни на фінансовому ринку та банківських технологій необхідно кожного року проходити курси підвищення кваліфікацій; відвідувати різноманітні семінари, тренінги.

Складено автором

Банківська система України як провідна ланка фінансової системи, як регулятор грошового обігу, основний центр акумуляції фінансових ресурсів та їх перерозподілу володіє особливим важелем впливу на вітчизняну економіку.

Говорячи про необхідність регулювання процесів входження іноземного капіталу в банківську систему України, ми не маємо на увазі суворо регламентації напрямів діяльності та створення необґрунтованих бар'єрів для іноземних банків з одночасним забезпеченням усіляких протекцій для вітчизняних банків.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Зрозуміло що вплив іноземного, передусім європейського капіталу не є позитивним явищем. Зі зменшенням кількості західних інвесторів гальмуватиметься розвиток ризик-менеджменту впровадження європейських стандартів та прозорості банківського бізнесу. Пропонується шукати шляхи розвитку та зміцнення банківської системи України передусім у її вітчизняній складовій, а також захистити її від припливу ненадійного та незацікавленого в національному розвитку економіки України капіталу. Адже у період економічних криз вітчизняні банки отримали значні збитки внаслідок багатьох причин, які призвели до негативних наслідків. Тому державі необхідно розробляти основні напрямки реформування банківської системи, спрямовані на її оздоровлення та подальший розвиток.

Стабільне функціонування банківської системи має зумовити перехід на якісно новий рівень фінансового регулювання і нагляду та забезпечити підвищення стабільності фінансово-кредитної системи в цілому.

Список використаних джерел:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія / О. І. Барановський. – К. : Інститут економічного прогнозування, Фенікс, 2011. – 189 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
3. Річний звіт НБУ за 2016 рік [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
4. Буряк П. Ю. Корпоративне управління: особливості розвитку в Україні / П.Ю. Буряк, Н.Б. Татарин // Фінанси підприємств. – №6. – 2012. – С. 114-120.
5. Єпіфанов А. О. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України / А. Єпіфанов, С. Козьменко // ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України». – 2012. – № 34.
6. Коваленко В. В. Ефективність банківської системи в умовах глобальної конкуренції / В.В. Коваленко, О.Г. Коренева // Economics and Management: Challenges and Perspectives: Collection of scientific articles. – «East West» Association For Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 2015. – С. 140-145.
7. Нежурін М.Ю. Вплив іноземного капіталу на ефективне функціонування банківської системи України / М.Ю. Нежурін, В. Ю. Подчесова // Молодий вчений. – №2 (02). – 2013. – С. 27-31.
8. Мещеряков А.А. Організаційно-технологічні аспекти підвищення ефективності функціонування комерційного банку : монографія / А. А. Мещеряков – К.: Наук. Світ, 2012. – 347с.

9. Хомутенко Л. І. Вплив глобалізаційних процесів на ринок банківських послуг України / Л. І. Хомутенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 38. – С. 270–286. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.
10. Стуков В. Банки: черговий рік випробувань / В. Стуков. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://real-economy.com.ua>.

References:

1. Baranovskyj, O.I. (2011), *Finansova bezpeka* [Financial security], Instytut ekonomichnoho prohnozuvannia, Feniks, Kyiv, Ukraine [in Ukraine].
2. The official site of the National Bank of Ukraine, available at: <http://www.bank.gov.ua> [in Ukraine].
3. Annual report of the NBU for the year (2016) *The official site of the National Bank of Ukraine*, available at: <http://www.bank.gov.ua>. (Accessed 26 May 2017) [in Ukraine].
4. Buriak, P.Yu. and Tataryn, N.B. (2012), Corporate governance: features of development in Ukraine, *Finansy pidpryemstv*, vol. 6, 114–120 [in Ukraine].
5. Yepifanov, A. and Koz'menko, S. (2012), Problems and prospects of development of the banking system of Ukraine, *Ukrainian Academy of banking of the National Bank of Ukraine*, vol. 34, 14–18 [in Ukraine].
6. Kovalenko, V.V. and Koreneva, O.H. (2015), The efficiency of the banking system in the context of global competition, *Economics and Management: Challenges and Perspectives: Collection of scientific articles*. – «East West», Association For Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 140–145 [in Ukraine].
7. Nezhurin, M.Yu. and Podchesova, V.Yu. (2013), The impact of foreign capital on the effective functioning of the banking system of Ukraine, *Molodyj vchenyj*, vol. 2, 27–31 [in Ukraine].
8. Mescheriakov, A.A. (2012), *Orhanizatsijno-tehnolohichni aspekty pidvyschennia efektyvnosti funkcionuvannia komertsijnogo banku* [Organizational and technological aspects of increase of efficiency of functioning of commercial Bank], *Naukovyj Svit*, Kyiv, Ukraine [in Ukraine].
9. Khomutenko, L.I. (2014), The impact of globalization processes on the market of banking services of Ukraine, *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivs'koi systemy Ukrainy*, [Online], vol. 38, available at: <http://nbuv.gov.ua> (Accessed 4 Aug 2014) [in Ukraine].
10. The official site of The real economy (2014), Banks: another year of challenges, available at: <http://real-economy.com.ua/publication/22/61397.html> (Accessed 18 February 2014) [in Ukraine].

SHCHERBATYKH Denis Volodymyrovych,

Candidate of Economic Sciences, Assistant professor of finance, audit and management department, Cherkasy branch of Private Higher Educational Establishment «European University» Cherkasy, Ukraine
 professorcherkasy@gmail.com

POSITIVE AND NEGATIVE FACTORS OF INFLUENCE OF FOREIGN CAPITAL ON THE BANKING SECTOR OF UKRAINE

Abstract.

Introduction. In today's world, there are more than 100 countries, which have introduced some or other restrictions on foreign banks' access to domestic banking services markets. Undoubtedly, the entry of foreign banks into the banking system of Ukraine, caused by globalization and integration, is objectively necessary process, contributes to capital inflow, revitalization of market competition, improvement of banking services. At the same time, this process is not without certain risks, for example, the threat of loss by domestic banks of their own positions in the currency market of Ukraine.

Purpose. The purpose and tasks of the study are to determine the main positive and negative factors of the influence of foreign capital in the banking sector of Ukraine.

Methods. Analysis, synthesis, monographic, graphical methods.

Results. It should be noted that the share of foreign capital in the domestic banking system has already exceeded 54%. Therefore, the regulator needs to take certain measures to regulate the situation in the banking system. On the one hand, it is rational to use the principle of the national regime. However, assessing the imperfection of domestic legislation, as well as some macroeconomic factors, it is obvious that this will form certain risks for foreign banks and minimize the attractiveness of the financial sector for investments in general, so the principle of reciprocity and consolidated supervision is appropriate. The application of the principle of consolidated supervision will allow to monitor the activities of foreign banks.

Excessive concentration of foreign banks on one of the segments of the banking services market in order to exclude further monopolization and dictate of prices for banking services should be countered by rationing assets by the National Bank of Ukraine. The increase in the share of foreign capital in the banking sector should occur gradually as the favorable domestic conditions and competitiveness increase.

Originality. Particular attention should be paid to the strengthening and further development of banks with state capital, the development of a regulatory and legal framework for regulating the activities of foreign banks and clear rules for the sale of banks with domestic capital to foreign owners. The implementation of such measures will, if not neutralize, at least minimize the negative effects of foreign capital on the banking sector of Ukraine.

Conclusion. It is clear that the outflow of foreign, primarily European capital is not a positive development. With the decrease in the number of Western investors, the development of risk management of the introduction of European standards and transparency of the banking business is hampered. It is proposed to seek ways to develop and strengthen the banking system of Ukraine, primarily in its domestic component, and also to protect it from the inflow of unreliable and disinterested capital that is not interested in the national development of Ukraine's economy. Stable functioning of the banking system has caused a transition to a qualitatively new level of financial regulation and supervision and to ensure the stability of the financial and credit system as a whole.

Keywords: banking system of Ukraine, foreign capital, bank assets, bank loans.

Одержано редакцією: 01.12.2017
Прийнято до публікації: 12.12.2017

УДК 332.133.44

ЯКУШЕВ Олександр Володимирович,
викладач кафедри менеджменту
та бізнес-адміністрування
Черкаський державний технологічний університет,
м. Черкаси, Україна
aleksandro@i.ua

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ У ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІХ КЛАСТЕРАХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті запропоновані етапи реалізації та впровадження бізнес-інкубатору в інноваційно-освітніх кластерах регіону, концепція створення бізнес-інкубатору на базі вищого навчального закладу регіону, наведено алгоритм комерціалізації ідеї впровадження бізнес-інкубатору у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: бізнес-інкубатор, інновації, вищі навчальні заклади, регіони, кластери..

Постановка проблеми. В сучасній науковій літературі з'явилася значна кількість робіт, в яких розглядаються різноманітні проблеми українського підприємництва, пропонуються методичні підходи, управлінські технології та заходи, що сприяють підвищенню ефективності та розвитку малого підприємництва в Україні. Особливу увагу приділяють питанням кластероутворення, формуванню новітніх форм асоціацій, організації бізнес-інкубаторів та бізнес-акселераторів. Така активність пов'язана з кризою української освіти, відсутністю підприємницьких університетів, низьким рівнем процесів співпраці з бізнесом та органами державної, галузевої, регіональної влади.

Актуальність означеної проблематики в Україні визначається тим, що створення і розвиток бізнес-інкубаторів, особливо на платформах освітніх установ – один з напрямів активації, удосконалення та регулювання діяльності в парадигмі відносин «населення-бізнес-освіта-влада». Також це активна форма: підтримки малого та середнього бізнесу; прискорення нарощення потенціалу підприємництва з інноваційною орієнтацією; відповідності процесів кластероутворення європейським стандартам; оптимізації зв'язків між владою, освітою та бізнесом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем кластеризації займалися науковці різних країн світу. Ю. Андреев розглядав вклад кластерів у розвиток